

İSVEÇ ÜNİVERSİTE VE YÜKSEK OKULLARINDA UZAKTAN ÖĞRETİM

Helmer LARSSON*

Mehmet KURT**

İsveç'te uzaktan öğretimin tarihi 1898 yılında Hans Svensson Hermod tarafından kurulan Hermod'un Mektupla Öğretim Okulu (Hermods Briefschule) ile başlar. Bu düşünce muhtemelen Almanya'dan gelmektedir. Hermod'un Yazışma Enstitüsü "Korrespondeninstitut" açıldığı yıl itibariyle dünyadaki en büyük uzaktan öğretim okullarındandı.

Altmışlı yıllarda yıllık başvuru sayısı yüzbinin üzerine kadar yükseldi. 1951'de ise Hermod'un Uzaktan Öğretim Okulu ideal bir vakfa dönüştürüldü.

İsveç ilkokul ve ortaokullarının üst sınıflarındaki öğretmen eksikliği Hermod için bir vesile oldu, 1953'de programını genişletti ve öğretmenler için ingilizce kursu verdi. Daha sonra ise başka bölümler sunuldu. Bugün de Hermod'un okulunda daha birkaç akademik kurs bulunmaktadır.

Bu yüzyılın ilk yirmili yıllarına doğru "Brevskolan" denilen mektupla öğretim yapan bir çift uzaktan öğretim okulu kuruldu. Oysaki bu okullar, bu zamanda büyük öğrenci birlikleri olarak adlandırılan öğrenci çevreleri için öğretim araçları üretmektedir. Bu mektupla öğretim yapan okulların sahipleriye aynı zamanda öğrenci birliği ve sendikacıydılar.

40'lı yıllarda Wehrmacht (1935-1945 yıllarındaki Alman Silahlı Kuvvetler Birliği) tarafından devletçe -Försvarets Brevskola- denilen bir mektup okulu kuruldu. Wehrmacht kendi üyeleri için farklı uzmanlık alanlarında kurslar sunuyordu, Wehrmacht aynı zamanda başka kişilere de açıktı.

---

*Helmer Larsson, "Fernstudien An Schwedischen Universitaeten und Hochschulen". Die Neuen Medien An Den Hochschulen, Hrsg. S.Höllinger. Veröffentlichung des Bundesministeriums für Wissenschaft und Forschung, Wien: 1986, s. 51-54.

** Uzman A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğt. Prog. ve Öğrt. Böl. Öğretim Elemanı.

Uzaktan öğretim, İsveç'in eğitim tarihinde çok önemli bir rol oynadı. Başlangıçta uzun süre tüm genç ve yetişkinlerin eğitimleri devletin emrinde bulunmakta, uzaktan öğretimi bir ikinci öğretim yolu olarak sunmaktaydı.

-Herşeyden önce yetişkinler eğitiminde- eğer genellikle sadece geri dönütsüz bir yayının rolünden faydalanılacaksa radyo ve televizyonla bilgi göndermek önemli bir rol oynamaktadır. Uzaktan öğretim kelimesinin özel anlamıyla uçucu bir ortamdır, mektupla öğretimde birlikte çalışmaya çok az yer verilmektedir. Bu nedenle İsveç'te uzaktan öğretimi bağımsız organizasyon götürmektedir.

Bugün İsveç radyo ve televizyon kurumunun okul radyosu denilen kendine özgü bir bölümü vardır; ödev ve eğitim yayınlarını tüm eğitim kademeleri için üretir. Yüksek okullardaki alanlara başvuran büyük bir dinleyenler topluluğu için birkaç radyo ve televizyon projesi gerçekleştirildi. 60'lı yıllarda Hermod'un mektupla öğretim okuluyla birlikte çalışmayla uçucu ortamlardan öğretmenler için bilgi kazandırıcı programlar sunuldu. Son öğretim yılına doğru okul radyosunda bilgisayar tekniği ve toplum politikasının etkileri üzerine bir kurs devam etti. Bu kurs olağanüstü büyük ilgi buldu. 30 000 kişi katıldı.

Aşağıdaki tarihsel inceleme bugünkü İsveç yüksek okul sisteminde uzaktan öğretimin kısa anlamını göstermektedir.

Kısaca söz edersek, Hermod'un Uzaktan Öğretim Okulu üniversiter uzaktan öğretim kurslarını organize ederek 1953 yılında hazır hale getirdi. 20 yıl sonra 1973'te tüm İsveç Üniversitelerinin katıldığı bir araştırma projesi başlatıldı. Wehrmact Mektup Okulu'nun düzenlediği üniversiter uzaktan öğretim "yardımcı araç" olarak üniversiter eğitim alanında kurumlaştırıldı. 1985/86 öğretim yılında 400 den az olmayan inceleme alanı uzaktan öğretimle sunuldu. Tüm yüksek okul enstitüleri uzaktan öğretim vermemesine rağmen dikkate değer bir azınlığın uzaktan öğretime katılımı sağlandı.

Şimdi İsveç yüksek okullarında uzaktan öğretim nasıl özellikler göstermektedir?

1.

Uzaktan öğretim yüksek oranda desantralizasyoneldir. Bir üniversitenin her enstitüsü veya yüksekokulu özel bir uzaktan öğretim okulu olabilir. Enstitü başına öğrenci sayısı genellikle 20 ile 200 arasındadır. Yalnızca tek bir kursa sık olarak katılan öğrenci sayısı 20 veya 30 dan fazla değildir.

Yurt dışındaki büyük üniversiteler (İngiliz Açık Üniversitesi veya Hagen açık Üniversitesi) gibi organizasyon etkileri büyük derslerde uzmanlaşmayla yumuşatılmıştır. Bölgesel yüksek okul kurulları yöre içinde öğrenci arzı ve yöreler arası koordinasyonu sağlar. Bir tek atılım, merkezîyetçiliğin içinde bulunur.

Bir İsveç yüksek okulunun her enstitüsü, sunduğu derslerle birlikte bağımsız olarak aşağıdaki performansları gösterir:

- * Öğretim araçlarını geliştirme,
- * Kursların planlanması,
- * Öğretim sürecinde geri dönütü mümkün kılma,
- * Sözlü kurslarla özel dersleri tamamlayıcı organizasyon.

2.

İsveç yüksek okullarında uzaktan öğretim dersleri ve örgün öğretim dersleri yakın, bir birlikte çalışma bulunmaktadır. Örneğin bir enstitü öğretmeni her iki ders formunda çalışabilir. Öğrenciler normal olarak evde çalışırlar ve öğretmenler enstitüde hazır bulunarak öğrencilere hizmet verirler. Enstitünün tüm donatımı her iki grubun emrine hazır durumdadır; hem, eğer uzaktan öğretim öğrencilerinin özel önlemlerle karşılaşmaları için örneğin öğrenciye özel öğretim araçlarını veya yüz yüze engel oluşturan kursların hafta sonu düzenlenmesi gibi. Uzaktan öğretim öğrencileri, örgün öğretime devam eden öğrencilerle tamamiyle aynı haklara sahiptir. Bu öğrenciler aynı hak ve ödevler ve aynı diplomayı elde ederler.

3.

Uzaktan öğretim öğrencileri çoğunlukla mezun olmayı amaçlamamaktadırlar. Uzaktan öğretim sadece uzunluğu istisna ederek birbirine bağlı süreci içermektedir. Bu, daha iyi anlayış durumu üzerine işaret eden eğitim programlarının önemli bir parçası olarak İsveç üniversiteleri yalnız tam inceleme anlamında değil, aynı zamanda kurslar da -inceleme parçası olarak adlandırılan- tam değerli öğretimin bir kısmı geçerlilik sunmaktadır. Bu kursun süresi 5 ve 60 hafta arasında değişmektedir. Öğrenciler öğrenimleri yanısıra çalışmakta olup, çoğunluğu öğrenim süresini iki katına çıkarmayı planlamaktadır. Bu eğitim arzının anlamı yüksek okula kayıt yaptırmış 130 000 öğrencinin 36 000 kursu işgal etmesidir.

Bu kurslar öğrenmeye yaşamda da eşlik etmeyi mümkün kılar. Meslek sahibi işletmede, fabrikada, yürütmede, organizasyonda vesayre sıklıkla öğretimin genişletilmesi veya devamına gereksinmesi vardır. Örneğin matematik, İngilizce veya işletmecilikte mesleki kalite gittikçe yükselmekte ve kişisel ilgiler (dil, arkoloji, sanat tarihi gibi) artmaktadır. Uzaktan öğretim bu amaçlara ulaşmada bir yoldur.

4.

Uzaktan öğretimde teknik araçlar -Bilgisayar, televizyon gibi- büyük bir rol oynamaz. Öğrenciler evde az veya çok, gerekli talimatları verilmiş öğretim materyalleriyle çalışırlar. Ödevler tespit edilen, kararlaştırılan günlerde ilgili enstitülere gönderilir ve öğretmenlerce düzeltilir. Burada en önemli vurgulanan kelime yardımcı araçlardır. Öğretim materyalleri aynı zamanda konvensiyonel (yerleşik) öğretimden de yararlanmak için normal olarak geleneksel kurs literatürünü içermektedir, buna ek olarak çalışma rehberliğini yerine getirirler. Öğrencilere danışmanlık hizmetleri oldukça geleneksel ortamlarda -mektup, kaset ve telefon gibi- ilgili her şey sunulur. Telefon konferansı, yöresel öğrenci grupları ve enstitü öğretmenleri arasında deneme evrelerinde kullanılır. Kontak aracı olarak telefon, öğrenciler ve öğretmenler arasında önemli bir rol oynar. Kursu ilişkin problemler, öğrenme güçlükleri ve bunun yanısıra kişisel problemler de konuşulur. Telefon, karşılıklı iki insanın konuşmasında özellikle birbirlerini tanımada önemli görünür.

Hangi bilanço İsveç uzaktan öğretiminde on iki yıl etkili olabilir? Eğer şimdi uzaktan öğretimin verimliliği üzerine geniş kapsamlı bir araştırma yoksa da görünüşe bakılarak şunlar kaydedilebilir.

Uzaktan öğretim sistemimizin büyük yararı var fakat, doğal olarak elbette problemlerde ortaya çıkmaktadır. İsveç yüksek okullarındaki uzaktan öğretim -bir dereceye kadar- acemice gözüktüyor olabilir. Fakat -bu "fakat" çok önemli- sistem içinde eğitimsel ve organizasyonel yetersizliğe karşı iki emniyet yerleştirilmiş olur. Bir tanesi nispeten az sayıda öğrenci içermektedir: İkincisi -birincide adlandırılanla dar bir ilgi olmakla beraber- öğretmenle öğrenci arasında dar kişisel ilişki vermektedir. Şekilsel ve tekniksel bakımdan ortaya çıkan eksikliklerin yumuşatılmasında her iki durumda elverişlidir. Uzaktan öğretim öğrencisi kendi problemleriyle mücadele etmede yalnız ve izole edilmiş değildir. Öğretmen ve öğrenciler karşılaşılacak güçlükleri çözmede bir takım oluşturarak ortaklaşa girişimde bulunurlar.

Şimdiye kadar en geniş kapsamlı değerlendirmeye, yaklaşık olarak zamansal deneme periyoduyla gelen 1500 öğrenci kaydedildi. Gerçi bugünde hâlâ geçerliliğini koruyan bu değerlendirmenin en önemli sonuçları aşağıdadır.

1. Öğrencilerin % 20'si öğretmendi; öğretmenlerin çoğu çok önceleri bir yüksekokula devam etmişlerdir.
2. Öğrencilerin % 50'si 35 yaşından daha büyük hatta % 20'si 45 yaşlarında veya daha yaşlıydı.
3. Bayanlar erkeklere nazaran derslere biraz daha sık katılıyorlardı.

4. Öğrencilerin 1/5'inin lise ön eğitimleri bulunmamaktadır. Öğrencilerin aileleri genellikle sadece zorunlu öğretime devam etmişlerdir. Yani, altı ve yedi yıllık ilköğretim okullarına devam etmişlerdir.
5. Öğrencilerin 2/3'ü uzaktan öğretimi, kendileri için yüksek okula giden küçük bir yol olduğunu belirtiyorlar.
6. Öğrencilerin başarıları beklenilenden de daha iyi; % 65'i üç sömestriyi başarıyla bitirmişlerdir.
7. Öğrenciler -hemde aynı öğretmenler gibi- uzaktan öğretimde özellikle telefonu yüksek düzeyde yardımcı araç olarak değerlendiriyorlar.
8. Öğretmenlerin % 50'sinin düşüncesi, uzaktan öğretimdeki öğrencilerin kontakta bulunmaları geleneksel öğretim kurumundaki öğrencilere göre daha dar ve iyi olduğunu, yine uzaktan öğretimdeki derslerin kendi derslerini olumlu etkilediği kanaatinde dirler.

Bana göre bugünkü İsveç Uzaktan Öğretiminde bir nitelik problemi bulunmaktadır veya nitelik, çok sayıdaki düzensizliğin bir problemidir. Çok sayıda enstitüde desantralizasyon (yerinde yönetim) kuvvetli organizasyonel farklılık göstermekte, derslere katılmada nitelik çok kuvvetlidir. İlgili enstitünün yönetim tecrübesi ve öğretmene bağlılık hepsi de yetkiye dayalıdır.

Öğretmen tarafından düzeltilmiş ödevler şüphesiz organizasyon alanı ve meslek öğretimi elde etmelidir. Böylece örneğin uzaktan öğretim yöntemine sistematik bir giriş sunmalı ve tek başına, uzmanlık alanlarının sınırları üzerine yönetsel tartışma ve meslek enstitüleri dışı doğru kılavuzluk etmelidir. Bu amaca ulaşmak için her yüksek okul eğitimsel ve idari birliğini başarmalı, uzaktan öğretimin özel problemleri ile meşgul olmalıdır.

Uzaktan öğretim sistemini bundan fazla olarak yeni sorunlar beklemektedir. Uzaktan öğretim herşeyden önce meslek sahipleri için geçerli bir eğitim yolunu temsil etmekte ve özellikle bireyler için uygundur; örneğin ailesel nedenlerle yaşadığı bölgede derslerini bırakmayabilir. Yetersiz eğitim yaşantısına sahip olan yetişkinlerin uzaktan öğretim yoluyla herhangi bir konu üzerinde inceleme ve araştırma yapma imkanı bulunmaktadır.

Uzaktan öğretim İsveç'te ilginç bir geleceğe doğru gitmektedir. Biz, büyük imkanlarla oluşan bir gelişmenin ilk başlangıcında bulunmaktayız.